Downloaded via the EU tax law app / web

62013CJ0266
EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

19. märts 2015 (*1)

„Eelotsusetaotlus — Sotsiaalkindlustus — Määrus (EMÜ) nr 1408/71 — Ühelt poolt Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Šveitsi Konföderatsiooni vaheline isikute vaba liikumist käsitlev kokkulepe — Isik, kes on selle liikmesriigi kodanik, kus ta elab ja kes töötab kolmanda riigi lipu all sõitval torupaigalduslaeval — Töötaja, kes esialgu töötas Madalmaades asutatud ettevõtja juures ja seejärel Šveitsis asutatud ettevõtja juures — Kolmanda riigi mandrilava kohal, rahvusvahelistes vetes ja teatavate liikmesriikide mandrilava kohal järjest teostatud töö — Nimetatud määruse isikuline kohaldamisala — Kohaldatava õiguse määramine”

Kohtuasjas C?266/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Hoge Raad der Nederlanden’i (Madalmaad) 12. aprilli 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 15. mail 2013, menetluses

L. Kik

versus

Staatssecretaris van Finaciën,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president T. von Danwitz, kohtunikud C. Vajda, A. Rosas, E. Juhász ja D. Šváby (ettekandja),

kohtujurist: P. Cruz Villalón,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 3. juuli 2014. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

—

L. Kik, esindaja: H. Menger,

—

Madalmaade valitsus, esindajad: B. Koopman, K. Bulterman, C. Schillemans ja M. Gijzen,

—

Euroopa Komisjon, esindajad: M. van Beek ja J. Enegren,

olles 16. oktoobri 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1

Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrust (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes (muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 3), muudetud nõukogu 8. veebruari 1999. aasta määrusega (EÜ) nr 307/1999 (EÜT L 38, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 335; edaspidi „määrus nr 1408/71”)).

2

See taotlus esitati L. Kiki ja Staatssecretaris van Financiëni (rahandusminister) vahelises vaidluses selle üle, et L. Kik on seotud Madalmaade üldise sotsiaalkindlustusskeemiga ajavahemikul 1. juunist 24. augustini 2004.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

3

Montego Bay’s (Jamaika) 10. detsembril 1982 allkirjastatud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsioon jõustus 16. novembril 1994, ratifitseeriti Madalmaade Kuningriigis 28. juunil 1996 ning Suurbritannia ja Põhja?Iiri Ühendkuningriigis 25. juulil 1997, ning see kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu 23. märtsi 1998. aasta otsusega 98/392/EÜ (EÜT L 179, lk 1; ELT eriväljaanne 03, lk 260; edaspidi „mereõiguse konventsioon”).

4

Konventsioon sätestab oma artiklis 60 „Majandusvööndis asuvad tehissaared, seadmestikud ja rajatised”:

„1. Rannikuriigil on ainuõigus majandusvööndis ehitada, lubada ehitada ja reguleerida järgmiste objektide ehitamist, käitamist ja kasutamist:

a)

tehissaar;

b)

artiklis 56 nimetatud või muul majanduslikul eesmärgil ehitatud seadmestikud ja rajatised;

c)

seadmestikud või rajatised, mis võivad rannikuriigil takistada majandusvööndis oma õigusi teostada.

2. Rannikuriigi jurisdiktsiooni kohaldatakse tehissaartele, seadmestikele ja rajatistele ning tolli, makse, tervishoidu, ohutust ja immigratsiooni reguleerivatele õigusaktidele.

[...]”.

5

Mereõiguse konventsiooni artikkel 77 „Rannikuriigi õigused mandrilava suhtes” näeb ette:

„1. Mandrilava loodusvarade uurimine ja kasutamine on rannikuriigi suveräänne õigus.

2. Lõikes 1 nimetatud õigused on ainuõigused, seega ei tohi teine riik ilma rannikuriigi sõnaselge nõusolekuta mandrilava loodusvarasid uurida ega kasutada isegi siis, kui rannikuriik ise nimetatud loodusvarasid ei uuri ega kasuta.

3. Rannikuriigi õigused kehtivad mandrilava kohta sellest sõltumata, kas ta oma mandrilava kasutab või kas ta on mandrilava oma valdusesse võtmisest teatanud.

[...]”.

6

Selle konventsiooni artikkel 79 „Mandrilaval asuvad merealused kaablid ja torujuhtmed” on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kõigil riikidel on õigus käesoleva artikli alusel paigaldada merealuseid kaableid ja torujuhtmeid.

2. Arvestades õigust võtta mandrilava uurimiseks põhjendatud meetmeid, kasutada selle loodusvarasid ning vältida, vähendada ja kontrollida torujuhtmetest pärinevat reostust, ei tohi rannikuriik takistada kaablite või torujuhtmete paigaldamist ega hooldamist.

3. Kaablite ja torujuhtmete paigaldamise skeemi ja suuna peab rannikuriik heaks kiitma.

4. Käesolev osa ei mõjuta rannikuriigi õigust seada tema territooriumile või territoriaalmerre paigaldatavatele kaablitele või torujuhtmetele tingimusi ega jurisdiktsiooni kaablite ja torujuhtmete üle, mida ehitatakse või kasutatakse tema mandrilava uurimise või selle loodusvarade kasutamise eesmärgil või tema jurisdiktsiooni alla kuuluvate tehissaarte, seadmestike ja rajatiste käitamisel.

[...]”.

7

Mereõiguse konventsiooni artikkel 80 „Mandrilaval asuvad tehissaared, seadmestikud ja rajatised” sätestab, et artiklit 60 kohaldatakse mutatis mutandis mandrilaval asuvatele tehissaartele ja muudele rajatistele ning seadmestikele.

Liidu õigus

8

Määruse nr 1408/71 volitusnorm on muu hulgas EMÜ artikkel 51 (hiljem EÜ asutamislepingu artikkel 51, mis omakorda muudeti EÜ artikliks 42), mis vastab hetkel ELTL artiklile 48. Need artiklid käsitlevad peamiselt liikmesriikide sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimist ja selliselt koordineeritud süsteemide alusel väljamaksete tegemist. Sellest volitusnormist tulenevalt sisaldab

see määrus muu hulgas järgmisi põhjendusi:

„siseriiklike sotsiaalkindlustusaktide kooskõlastamissätted kuuluvad liikmesriikide kodanikest töötajate vaba liikumise valdkonda ning peaksid kaasa aitama kõnealuste töötajate elatustaseme ja töötingimuste paranemisele;

[...]

siseriiklikud õigusaktid on väga erinevad selle poolest, millise isikute ringi suhtes neid kohaldatakse, mistõttu on soovitatav võtta aluseks põhimõte, et käesolev määrus kehtib kõigi isikute suhtes, kes on kindlustatud töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeemi raames või seetõttu, et nad töötavad või on füüsilisest isikust ettevõtjad;

vaja on arvestada siseriiklike sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide erijooni ning rajada üksnes kooskõlastussüsteem;

[...]

eri riikide õigusaktide üheaegse kohaldatavuse ning sellest tuleneva kattumise vältimiseks peaksid ühenduse piires liikuvad töötajad ja füüsilisest isikust ettevõtjad kuuluma ainult ühe liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi alla;

[...]

selleks et võimalikult tõhusalt tagada kõigi liikmesriigi territooriumil töötavate töötajate võrdne kohtlemine, on asjakohane kindlaks määrata, et üldjuhul on kohaldatavad selle liikmesriigi õigusaktid, kus asjaomane isik töötab või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseb;

sellisest üldreeglist võib teha erandi, kui konkreetne olukord õigustab kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel teistsuguste kriteeriumide kasutamist;

[...]”.

9

Määruse nr 1408/71 artikkel 1 sätestab:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

a)

töötaja ja füüsilisest isikust ettevõtja:

i)

isik, kes on kohustuslikult või vabatahtlikult jätkuvalt kindlustatud ühe või mitme riski suhtes, mida hõlmavad töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeemide liigid või avalike teenistujate eriskeem;

[...]”.

10

Selle määruse artikli 2 „Isikud, kelle suhtes määrus on kohaldatav” lõige 1 sätestab:

„Käesolevat määrust kohaldatakse töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja õpilaste suhtes, kelle suhtes kehtivad või on kehtinud ühe või mitme liikmesriigi õigusaktid ning kes on mõne liikmesriigi kodanikud või mõne liikmesriigi territooriumil elavad kodakondsuseta isikud või pagulased, samuti nende pereliikmete ja nende ülalpidamisel olnud isikute suhtes.”

11

Määruse nr 1408/71 II jaotis hõlmab artikleid 13–17a, mis käsitlevad kohaldatava õiguse kindlaksmääramist. Nimetatud artikkel 13, mille lõikes 1 on sätestatud reegel, et isikud, kelle suhtes käesolevat määrust kohaldatakse, alluvad ainult ühe liikmesriigi õigusaktidele, sisaldab järgmist:

„2. Arvestades artikleid 14–17:

a)

liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kehtivad selle riigi õigusaktid, seda ka juhul, kui ta elab teise liikmesriigi territooriumil või kui tema tööandjaks oleva ettevõtja või isiku registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht asub teise liikmesriigi territooriumil;

[...]

c)

liikmesriigi lipu all sõitva laeva pardal töötava isiku suhtes kehtivad selle riigi õigusaktid;

[...]

f)

isik, kelle suhtes liikmesriigi õigusaktid ei ole enam kohaldatavad, ilma et teise liikmesriigi õigusaktid oleksid muutunud tema suhtes kohaldatavaks vastavalt mõnele eelmistes punktides sätestatud reeglile või vastavalt artiklites 14–17 ette nähtud erisätetele, allub oma elukohajärgse liikmesriigi õigusaktidele üksnes nimetatud õigusaktide sätete kohaselt.”

12

Määruse nr 1408/71 artikkel 14 „Töötajate suhtes, v.a meremehed, kohaldatavad erireeglid” sisaldab järgmisi sätteid:

„Artikli 13 lõike 2 punkti a kohaldamisel arvestatakse järgmisi erandeid ja asjaolusid.

[...]

2)

Tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kohaldatavad õigusaktid määratakse kindlaks järgmiselt:

a)

isiku suhtes, kes töötab transpordivahendil või kuulub lennuekipaaži ettevõtja juures, kes pakub rendi või tasu eest või oma kulul rahvusvahelisi raudtee-, maantee-, õhu- või siseveetransporditeenuseid reisijate- või kaubaveoks ja kelle registrisse kantud asukoht või

peamine tegevuskoht on liikmesriigi territooriumil, kehtivad nimetatud liikmesriigi õigusaktid järgmiste piirangutega:

i)

kui ettevõtjal on filiaal või alaline esindus liikmesriigi territooriumil, kus ei paikne tema registrisse kantud asukoht ega toimu tema peamine äritegevus, kehtivad sellise filiaali või alalise esinduse poolt töölevõetud isikute suhtes selle liikmesriigi õigusaktid, kelle territooriumil selline filiaal või esindus asub;

ii)

kui isik töötab peamiselt selle liikmesriigi territooriumil, kus ta elab, kehtivad tema suhtes nimetatud riigi õigusaktid, seda ka juhul, kui tema tööandjaks oleva ettevõtja registrisse kantud asukoht ja peamine tegevuskoht ei ole kõnealusel territooriumil ega asu seal tema filiaali ega alalist esindust;

b)

Punktis a nimetamata isikute suhtes kehtivad:

i)

tema elukoha järgse liikmesriigi õigusaktid, kui tema töötamine toimub osaliselt selle territooriumil või kui ta on seotud mitme ettevõtja või mitme tööandjaga, kelle registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht on eri liikmesriikide territooriumil;

ii)

liikmesriigi õigusaktid, mille territooriumil paikneb tema tööandjaks oleva ettevõtja või isiku registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht, juhul kui ta ei ela ühegi sellise liikmesriigi territooriumil, kus ta töötab;

[...]”.

13

Määruse nr 1408/71 artiklis 14b, mis kehtestab meremeeste suhtes kohaldatavad erireeglid, on sätestatud:

„Artikli 13 lõike 2 punkti c kohaldamisel arvestatakse järgmisi erandeid ja asjaolusid.

[...]

4)

Liikmesriigi lipu all sõitval laeval töötava isiku suhtes, kes selle töö eest saab palka selliselt ettevõtjalt või isikult, kelle registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht on teise liikmesriigi territooriumil, kehtivad viimasena nimetatud liikmesriigi õigusaktid, kui ta elab selle territooriumil; palka maksvat ettevõtjat või isikut käsitatakse kõnealuste õigusaktide kohaldamisel tööandjana.”

14

Selle määruse artikkel 15 „Vabatahtliku kindlustuse või kohustusliku kindlustuse vabatahtliku jätkamisega seotud reeglid” on sõnastatud järgmiselt:

„1. Artikleid 13–14d ei kohaldata vabatahtliku kindlustuse või kohustusliku kindlustuse vabatahtliku jätkamise suhtes, välja arvatud juhul, kui mõne artiklis 4 nimetatud kindlustusliigi kohta on mõnes liikmesriigis üksnes vabatahtlik kindlustusskeem.

2. Kui kahe või enama liikmesriigi õigusaktide kohaldamisega kaasneb kindlustuse kattumine:

—

kohustusliku kindlustusskeemi ja ühe või enama vabatahtliku kindlustusskeemi või kohustusliku kindlustusskeemi vabatahtliku jätkamise alusel, kehtib vastava isiku suhtes üksnes kohustuslik kindlustusskeem,

[...]”.

15

Ühelt poolt Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Šveitsi Konföderatsiooni vaheline isikute vaba liikumist käsitlev kokkulepe, mis kirjutati alla Luxembourgis 21. juunil 1999 ja kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu ja komisjoni 4. aprilli 2002. aasta otsusega 2002/309/EÜ Euratom teadus? ja tehnikakoostöö kokkuleppe suhtes (EÜT L 114, lk 1; ELT eriväljaanne 11/41, lk 89; edaspidi „EÜ?Šveitsi kokkulepe”), näeb oma artiklis 8 ette järgmist:

„Kokkuleppeosalised näevad II lisa kohaselt ette sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise eelkõige järgmistel eesmärkidel:

a)

võrdne kohtlemine;

b)

kohaldatavate õigusaktide kindlaksmääramine;

c)

asjaomaste riikide õigusaktide kohaselt arvessevõetavate perioodide kokkuliitmine, et omandada ja säilitada õigus saada hüvitisi ja arvutada selliste hüvitiste suurus;

d)

hüvitiste maksmise isikutele, kes elavad kokkuleppeosaliste territooriumil;

e)

asutuste ja institutsioonide vastastikuse haldusabi ja koostöö toetamine.”

16

EÜ?Šveitsi kokkuleppe II lisa sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta näeb oma artiklis 1 ette:

„1. Kokkuleppeosalised kohaldavad sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise valdkonnas viidatud ühenduse õigusakte kokkuleppe allkirjastamise ajal kehtinud redaktsioonis, sealhulgas käesoleva lisa jaotises A nimetatud muudatusi, või kõnealuste õigusaktidega samaväärseid sätteid.

2. Käesoleva lisa jaotises A kasutatud mõistet „liikmesriik (liikmesriigid)" kohaldatakse peale asjaomaste ühenduse õigusaktidega hõlmatud riikide ka Šveitsi suhtes." [Siin ja edaspidi on kokkuleppe II lisa tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

17

Nimetatud lisa jaotis A sisaldab muu hulgas viidet määrusele nr 1408/71.

18

Määrus nr 1408/71 asendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrusega (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta (EÜT L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72), mis muutus kohaldatavaks 1. mail 2010, määruse nr 1408/71 kehtetuks tunnistamise kuupäeval. EÜ?Šveitsi kokkuleppe II lisa ajakohastati ühelt poolt Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Šveitsi Konföderatsiooni vahelise isikute vaba liikumist käsitleva kokkuleppe alusel loodud Ühiskomitee 31. märtsi 2012. aasta otsusega nr 1/2012, millega asendatakse kokkuleppe II lisa sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (ELT L 103, lk 51), mis jõustus 1. aprillil 2012. Nimetatud lisas viidatakse nüüd määrusele nr 883/2004. Igal juhul tuleb selle otsuse jõustumise kuupäevast varasemaid asjaolusid reguleerida määrusega nr 1408/71, tulenevalt nii määruse nr 883/2004 artikli 90 lõikest 1, mille kohaselt määrus nr 1408/71 jääb jõusse ning säilitab õigusliku mõju muu hulgas EÜ?Šveitsi kokkuleppe suhtes, kuni seda kokkulepet pole muudetud, kui ka nimetatud kokkuleppe II lisa jaotise A punktist 3 (muudetud), milles viidatakse ikka veel määrusele nr 1408/71, „kui tegemist on minevikus esinenud juhtumitega".

Madalmaade õigus

19

Eelotsusetaotlusest ilmneb, et vastavalt Madalmaade sotsiaalkindlustusõigusele on Madalmaades elavad töötajad üldiselt selle süsteemi erinevates harudes kohustuslikult kindlustatud. Erandkorras ja vastavalt Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen 1999 (sotsiaalkindlustusega hõlmatud isikute ringi laiendamist ja piiramist käsitlev 1999. aasta määrus) artikli 12 lõikele 1 ei ole Madalmaades elav isik sotsiaalkindlustussüsteemis kindlustatud, kui ta töötab vähemalt kolm kuud järjest üksnes väljaspool Madalmaid, välja arvatud juhul, kui ta täidab oma töökohustusi töösuhte raames, mis on sõlmitud Madalmaades asutatud tööandjaga. Madalmaade valitsuse esitatud täpsustuste kohaselt näeb Besluit verzekeringsplicht zeevarenden (merendustöötajate kindlustuskohustuse määrus) samal juhul ette, et kui ühes liikmesriigis elav meremees töötab laeval, mis sõidab 2. mai 1992. aasta Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga (EÜT 1994, L 1, lk 3) mitte ühinenud kolmanda riigi lipu all, Madalmaades asutatud tööandja jaoks, siis on kohaldatavad töötajate sotsiaalkindlustust käsitlevad Madalmaade õigusaktid.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

20

Madalmaades elav Madalmaade kodanik L. Kik töötas terve 2004. aasta Panama lipu all sõitval torupaigalduslaeval. 31. maini 2004 töötas ta Madalmaades asutatud äriühingus ja oli kaetud selle liikmesriigi kohustusliku sotsiaalkindlustusega. Alates 1. juunist 2004 tegi ta sama tööd Šveitsis

asutatud äriühingule. Tema töötasu oli maksustatud Madalmaade tulumaksuga. Madalmaade õiguse kohaselt lõpeb isiku sotsiaalkindlustussüsteemis kindlustatus, kui ta töötab vähemalt kolm kuud järjest üksnes väljaspool Madalmaid tööandja juures, kes ei ole asutatud selles liikmesriigis.

21

Põhikohtuasja keskne küsimus puudutab seda, kas määrust nr 1408/71 arvesse võttes oli L. Kik ajavahemikul 1. juunist kuni 24. augustini 2004 kohustatud tasuma Madalmaade sotsiaalkindlustusmakseid. Laev, millel L. Kik töötas, paiknes sellel ajavahemikul järgemööda ühe kolmanda riigi mandrilava kohal, rahvusvahelistes vetes ning teatavate liikmesriikide (Madalmaad ja Ühendkuningriik) mandrilava osades.

22

L. Kik väidab, et määruse nr 1408/71 kohaselt ei olnud ta sellel ajavahemikul Madalmaade sotsiaalkindlustussüsteemiga kaetud.

23

Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgem kohus), kes lahendab L. Kiki kassatsioonkaebust lõpliku otsuse peale, mille kohaselt oli ta asjaomasel ajavahemikul kohustatud tasuma Madalmaade sotsiaalkindlustusmakseid, kahtleb selle määruse kohaldatavuses.

24

See kohus küsib esmalt, kas nimetatud määrust kohaldatakse eranditult võõrtöötajatele, ja kas sel juhul on L. Kik käsitatav võõrtöötajana, võttes arvesse piirkondi, kus ta vaidlusalusel ajavahemikul järjest töötas, selle laeva eripära, mille pardal ta töötas, ja tema kvalifikatsiooni vastavalt mereõiguse konventsioonile ning vajaduse korral ka paigaldatud torujuhtmete kasutusotstarvet.

25

Nimelt tõstatas eelotsusetaotluse esitanud kohus küsimuse, kas nende ajavahemike puhul, kui asjaomane laev paiknes kas Madalmaade või Ühendkuningriigi mandrilava kohal, tuleb mõista, et L. Kik töötas nende liikmesriikide territooriumil. Sellele küsimusele antava vastuse põhjal tuleks järeldada, et kas terve või väga suure osa vaidlusaluse ajavahemiku jooksul töötas huvitatud isik väljaspool Euroopa Liidu territooriumi ning teda ei saa käsitada võõrtöötajana, kes selles osas jääb määruse nr 1408/71 isikulisse kohaldamisalasse.

26

Igal juhul, viidates kohtuotsusele Aldewereld (C?60/93, EU:C:1994:271), leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et töösuhte piisavalt tihe seos liidu territooriumiga toob kaasa selle määruse II jaotise sätete kohaldatavuse töötajale, kes on liikmesriigi kodanik, kuid töötab väljaspool liidu territooriumi.

27

Sel juhul näeb see kohus ette võimaluse, et asjakohased ühendavad tegurid võivad olla tõendatud nii tööandja asukohariigi Šveitsi Konföderatsiooni – riigi, mida selle määruse kohaldamisel tuleb käsitada liikmesriigina – kui ka liidu territooriumi puhul (Madalmaades tulumaksu maksmine ning võimalusel töötamine Madalmaade Kuningriigi ja Ühendkuningriigi territooriumil, kui põhikohtuasjas kõne all olev töötamine torupaigalduslaeval, kui see tegutses liikmesriikide mandrilava kohal, on samastatav töötamisega nende liikmesriikide territooriumil). Siiski, kui

viimane tegur on asjakohane, tuleb teha selgeks, kas arvesse peab võtma ainult neid ajavahemikke, mil laev tegutses liikmesriikide mandrilava kohal, või hoopis kogu vaidlusalust ajavahemikku; see küsimus võib kokkuvõttes sõltuda asjaolust, kas see oli algusest peale nii planeeritud või mitte.

28

Oletades, et L. Kik jääb määruse nr 1408/71 isikulisse kohaldamisalasse ning et järelikult tuleb sotsiaalkindlustuse valdkonnas kohaldatavate õigusnormide kindlaksmääramiseks kohaldada selle määruse II jaotise sätteid, tõstatab eelotsusetaotluse esitanud kohus asjakohaste reeglite küsimuse.

29

Tema arvates on töötamise koht oluline element ja järelikult on ka selles osas vajalik teada, kas liikmesriigi mandrilava osa kohal tegutseva torupaigalduslaeva pardal töötamist tuleb käsitada töötamisena selle liikmesriigi territooriumil

30

Kui sellele küsimusele vastatakse eitavalt, siis ei leidu nimetatud II jaotises ühtki sätet, mis oleks iseenesest kohaldatav. Kuna selline olukord, kus töötaja, kelle suhtes kohaldatakse määrust nr 1408/71, ei ole kaetud ühegi sotsiaalkindlustussüsteemiga, ei ole vastuvõetav, siis tuleb tuvastada kõige asjakohasem ühendav tegur. Käesoleval juhul tuleb töötaja elukoha küsimus kõrvale jätta, kuna ei leidu ühtki viidet sellele, et elukohal oleks seos isiku töösuhtega. See kehtiks ka tööga seotud tulult tulumaksu tasumise koha suhtes, kuna määrus nr 1408/71 ei omista sellele asjaolule mingit tähtsust. Välistamise teel muutub määravaks tööandja asukoht, millele viidatakse ka kohtuotsuses Aldewereld (EU:C:1994:271).

31

Juhul kui töötamine liikmesriigi mandrilava kohal tegutseval torupaigalduslaeval on samastatav selle liikmesriigi territooriumil töötamisega, näeb Hoge Raad der Nederlanden kahte võimalikku lahendust.

32

Esimene võimalus on viidata määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punktis a sätestatud põhireeglile, mis määrab kohaldatavaks töötamise koha õigusnormid, ja sellest tulenevalt kohaldada Madalmaade ja Ühendkuningriigi õigusnorme ajavahemikele, mil töötamist tuleb lugeda kummagi liikmesriigi territooriumil toimunuks, samas kui ülejäänud osas kohaldatakse Šveitsi õigusnorme käesoleva kohtuotsuse punktis 30 välja toodud alustel.

33

Teise pakutud lahenduse kohaselt tuleb järeldada, et isik töötas tavapäraselt mitme liikmesriigi territooriumil selle määruse artikli 14 punkti 2 tähenduses, ja järelikult kohaldada selle punkti 2 alapunkti b alapunktis i esimese võimalusena kirjeldatud reeglit, millest lähtudes kuuluvad kohaldamisele elukoha järgse liikmesriigi õigusaktid, kui töötamine toimub osaliselt sellel territooriumil.

34

Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates ei pruugi asjaolu, et oma pealkirja sõnastusest tulenevalt

sisaldab määruse nr 1408/71 artikkel 14 töötajate suhtes, v.a meremehed, kohaldatavaid erireegleid, olla määrava tähtsusega, kuivõrd selle määruse artikkel 14b, kus on sätestatud meremeeste suhtes kohaldatavad erireeglid, ei sisalda ühtki käesolevas asjas kohaldatavat sätet.

35

Eelotsusetaotluse esitanud kohtule on ebaselge, kuidas eristada määruses nr 1408/71 viidatud olukorda sellest olukorrast, mida reguleerib artikli 13 lõike 2 punkt a, kus isik töötab esmalt ühes ja seejärel mõnes muus liikmesriigis, kuna rangelt võttes ei ole inimene suuteline ühel ja samal ajal kahes kohas kahte tegevust tegema. Seetõttu viitab selle määruse artikli 14 punktis 2 kasutatud väljend „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötav isik" ühtlasi ka järjest kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötamisele. Selle väljendi liiga kitsas tõlgendamine kahjustaks töötajate liikumisvabadust, kuna see eeldaks, et töötajatele, kes ei ole kaetud artikli 14 punktis 2 nimetatud erireeglitega, kohaldatakse nimetatud määruse artikli 13 lõike 2 punkti a, ning sellest asjaolust tulenevalt seisaksid nad silmitsi neile kohaldatavate õigusnormide pideva muutmisega.

36

Neil asjaoludel otsustas Hoge Raad der Nederlanden menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1.

a)

Kas määruse nr 1408/71 isikulist kohaldamisala puudutavaid norme ja määruse II jaotises sisalduvaid kohaldatava õiguse territoriaalse kohaldamisala kindlaksmääramise norme tuleb tõlgendada nii, et kõnealused kohaldatava õiguse kindlaksmääramise normid on kohaldatavad sellises asjas nagu käesolev, milles on tegemist a) Madalmaades elava töötajaga, kes b) on Madalmaade kodanik, c) oli vähemasti varem kaetud Madalmaade kohustusliku sotsiaalkindlustusega, d) on meremehena Šveitsis asuva tööandja teenistuses, e) täidab oma töökohustusi Panama lipu all sõitva torupaigalduslaeva pardal, ja f) täitis kõnealuseid töökohustusi alguses väljaspool liidu territooriumi (ligikaudu kolm nädalat Ameerika Ühendriikide mandrilava kohal ja ligikaudu kaks nädalat rahvusvahelistes vetes) ja seejärel Madalmaade mandrilava kohal (ühe kuu ja hiljem veel ligikaudu ühe nädala) ning Ühendkuningriigi mandrilava kohal (ligikaudu ühe nädala), samal ajal kui g) selle tööga teenitud tulu maksustatakse Madalmaade tulumaksuga?

b)

Kui vastus on jaatav, siis kas sellisel juhul on määrus nr 1408/71 kohaldatav vaid päevade osas, mil asjaomane isik töötas liidu liikmesriigi mandrilava kohal, või ka nendele päevadele eelnenud ajavahemiku osas, mil asjaomane isik töötas väljaspool liidu territooriumi?

2.

Kui määrus nr 1408/71 on kõnealusele töötajale kohaldatav, siis millise õiguskorra või milliste õiguskordade kohaldamist näeb määrus sellisel juhul tema suhtes ette?"

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

37

Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määrust nr 1408/71 tuleb tõlgendada nii, et töötaja, kes nagu L. Kik on selle liikmesriigi kodanik, kus ta elab ja kus ta maksab tulumaksu, töötab kolmanda riigi lipu all sõitvas torupaigalduslaevas maailma erinevates paikades, eeskätt teatavate liikmesriikide mandrilava kohal ning kes varem töötas oma elukohajärgses liikmesriigis asutatud ettevõttes, siis vahetas tööandjat ja töötab nüüd Šveitsis asutatud ettevõttes, elades ikka samas liikmesriigis ja sõites samal laeval, jääb selle määruse isikulisse kohaldamisalasse.

38

Selles osas tuleb esiteks arvesse võtta, et vastavalt määruse nr 1408/71 artikli 2 lõikele 1 kohaldatakse seda määrust eeskätt töötajatele, kelle suhtes kehtivad või on kehtinud ühe või mitme liikmesriigi õigusaktid ning kes on mõne liikmesriigi kodanikud.

39

Eelotsusetaotlusest ilmneb, et niisugune oli L. Kiki juhtum põhikohtuasjas käsitletaval ajavahemikul. Nimelt on ta Madalmaade kodanik, kes oli sel ajavahemikul Madalmaade sotsiaalkindlustussüsteemis kindlustatud, kuna tema elukoht oli selles liikmesriigis. Lisaks, kuigi vaidlus põhikohtuasjas käsitleb küsimust, kas L. Kiki suhtes kehtis nimetatud ajavahemikul Madalmaade või Šveitsi õigus, ei ole siiski vaidlust selles, et ühe või teise riigi õigust tema suhtes kohaldati.

40

Teiseks tuleb märkida, et töötamine torupaigalduslaeval ei saa olla samastatav selle liikmesriigi territooriumil töötamisega, kui see laev paikneb selle liikmesriigi mandrilava osa kohal.

41

Nimelt on liikmesriikidele mereõiguse konventsiooni artikli 79 lõikes 4 antud pädevus piiratud kaablite või torujuhtmetega, mida ehitatakse või kasutatakse tema mandrilava uurimise või selle loodusvarade kasutamise eesmärgil, ning järelikult ei laiene see neid kaableid või torujuhtmeid paigaldavatele laevadele. Niisugune laev ei ole sama mis mandrilaval paiknev „tehissaar”, „rajatis” või „seadmestik” selle konventsiooni artikli 80 tähenduses. Igal juhul ei tulene eelotsusetaotlusest, et torujuhtmed, mida paigaldati laevaga, millel L. Kik töötas ajavahemikel, kui see paiknes teatavate liikmesriikide mandrilava osa kohal, olid paigaldatud mandrilava uurimise või selle loodusvarade kasutamise eesmärgil.

42

Siiski, niisuguses olukorras nagu L. Kiki puhul, ei saa üksnes selle järelduse alusel, et töötamine torupaigalduslaeval ei saa olla samastatav liikmesriigi territooriumil töötamisega, kui see laev paikneb selle liikmesriigi mandrilava osa kohal, seada kahtluse alla määruse nr 1408/71 kohaldatavust. Nimelt ei piisa pelgalt asjaolust, et töötaja töötab väljaspool liidu territooriumi, selleks, et välistada liidu õigusnormide kohaldamine töötajate vaba liikumise suhtes, kui töösuhtel on liidu territooriumiga piisavalt tihe seos (kohtuotsus Aldewereld, EU:C:1994:271, punkt 14).

43

Selles osas tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et asjaomase töösuhte ja liidu territooriumi piisavalt tihe seos tuleneb eeskätt asjaolust, et liidu kodaniku, kes elab ühes liikmesriigis, on tööle võtnud teises liikmesriigis asuv ettevõtja, kelle heaks ta töötab (vt selle kohta kohtuotsus Petersen,

C?544/11, EU:C:2013:124, punkt 42).

44

Nagu ka kohtujurist on oma ettepaneku punktis 40 märkinud, iseloomustab L. Kiki tööd põhikohtuasjas käsitletaval ajavahemikul teatav arv ühendavaid tegureid Madalmaade Kuningriigi territooriumiga ja Šveitsi Konföderatsiooni territooriumiga, mis määruse nr 1408/71 tähenduses on liikmesriigiga samastatud. Selles osas piisab märkusest, et L. Kiki elukoht oli Madalmaades ning tema tööandja asukoht oli Šveitsis.

45

Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esimesele küsimusele vastata, et määrust nr 1408/71 tuleb tõlgendada nii, et töötaja, kes nagu L. Kik on selle liikmesriigi kodanik, kus ta elab ja kus ta maksab tulumaksu, töötab kolmanda riigi lipu all sõitvas torupaigalduslaevas maailma erinevates paikades, eeskätt teatavate liikmesriikide mandrilava kohal ning kes varem töötas oma elukohajärgses liikmesriigis asutatud ettevõttes, siis vahetas tööandjat ja töötab nüüd Šveitsis asutatud ettevõttes, elades ikka samas liikmesriigis ja sõites samal laeval, jääb selle määruse isikulisse kohaldamisalasse.

Teine küsimus

46

Oma teise küsimusega, mis esitati juhuks, kui määrus nr 1408/71 on kohaldatav niisugusele töötajale nagu L. Kiki, ja millele tuleb seega vastata, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, millist õiguskorda tuleb määruse II jaotises sisalduvate kohaldatava õiguse kindlaksmääramise reeglite kohaselt sellise töötaja suhtes kohaldada.

47

Selles osas tuleb meeles pidada, et kui isik jääb määruse nr 1408/71 isikulisse kohaldamisalasse, mis on sätestatud selle määruse artiklis 2, on selle määruse artikli 13 lõikes 1 sätestatud ühe liikmesriigi õigusaktidele allumise nõue põhimõtteliselt kohaldatav ning kohaldatav siseriiklik õigus määratakse kindlaks vastavalt selle määruse II jaotise sätetele (kohtuotsus Aldewereld, EU:C:1994:271, punkt 10).

48

Selle kohtuotsuse punktis 11 märkis Euroopa Kohus, et II jaotises ei ole ühtki sätet, mis otseselt viitaks niisuguse töötaja olukorrale, kes töötab liidu ettevõttes, kuid ei tegutse liidu territooriumil, kuna ta töötab eranditult kolmanda riigi territooriumil.

49

Niisugusel juhul tuleb tema olukord samastada olukorraga, kus isik on liidu ettevõttesse tööle võetud selleks, et töötada kolmanda riigi lipu all sõitval laeval.

50

See on nii ka sõltumata sellest, et pärast nimetatud kohtuotsuses tähtsust omavat ajavahemikku viidi määrusesse nr 1408/71 sisse artikli 13 lõike 2 punkt f, mille kohaselt isik, kelle suhtes liikmesriigi õigusaktid ei ole enam kohaldatavad, ilma et teise liikmesriigi õigusaktid oleksid muutunud tema suhtes kohaldatavaks vastavalt mõnele määruse II jaotises sätestatud reeglile,

allub oma elukohajärgse liikmesriigi õigusaktidele.

51

Selles osas tuleb meeles pidada, et kui liikmesriigi õigusaktid ei ole isiku suhtes enam kohaldatavad, on tegemist selle sätte kohaldamise tingimusega ning et see säte ise ei määra kindlaks tingimusi, mille puhul liikmesriigi õigusaktid ei ole enam kohaldatavad (vt kohtuotsus komisjon vs. Belgia, C?347/98, EU:C:2001:236, punkt 31). Nagu Euroopa Kohus on eeskätt kohtuotsuse van Pommeren?Bourgondiën (C?227/03, EU:C:2005:431) punktis 33 sedastanud, määratakse need tingimused kindlaks iga liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides.

52

Nimelt, nagu täpsustatakse nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse nr 1408/71 rakendamise kord (EÜT L 74, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 83; muudetud ja ajakohastatud määrusega nr 118/97), artiklis 10b, määratakse kuupäev ja tingimused, mil liikmesriigi õigusaktid lakkavad kehtimast määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punktis f osutatud isiku suhtes, kindlaks vastavalt nendele õigusaktidele.

53

Vastavalt Madalmaade õigusele jäävad selle liikmesriigi sotsiaalkindlustusõiguse sätted L. Kiki suhtes kohaldatavaks kogu vaidlusaluse ajavahemiku jooksul. Kuna tingimus, et liikmesriigi õigusaktid ei ole enam kohaldatavad, ei ole täidetud, siis määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punkti f põhikohtuasja?taolisele olukorrale ei kohaldata.

54

Seega, niisuguses olukorras – kuivõrd töösuhe kujutab endast piisavalt tihedat seost liidu territooriumiga – tuleb kohaldatav õigus määrata kindlaks määruse nr 1408/71 II jaotise muude sätete kui selle määruse artikli 13 lõike 2 punkti f alusel.

55

Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 44, on L. Kiki olukorras piisavalt tihe seos liidu territooriumiga olemas.

56

Mis puudutab niisuguses olukorras kohaldatava õiguse kindlaksmääramist määruse nr 1408/71 alusel, siis tuleb märkida, et selle määruse artikli 13 lõike 2 punktis c olev üldreegel, et meremeeste suhtes kehtib laeva lipuriigi õigus, ei ole analoogia korras kohaldatav, kuna käesoleval juhul puudutab see isikut, kes töötab kolmanda riigi lipu all sõitval laeval.

57

Niisugusel juhul on Euroopa Kohus sedastanud, et kohaldatav õigus tuleneb kõnealuse määruse II jaotise sätetest nende tegurite põhjal, mis seostavad konkreetset olukorda liikmesriikide õigusnormidega (vt kohtuotsus Aldewereld, EU:C:1994:271, punkt 20).

58

Käesoleval juhul, täpselt nagu kohtuotsuses Aldewereld (EU:C:1994:271, punkt 21) kirjeldatud olukorras, on töötaja elukoht ja tööandja asukoht ainsad tegurid, mis seostavad olukorda

liikmesriigi või liikmesriigiga samastatud riigi õigusnormidega. Nagu Euroopa Kohus on selle kohtuotsuse punktis 22 märkinud, näib töötaja elukohajärgse liikmesriigi õiguse kohaldamine määruse nr 1408/71 süsteemis teisese reeglina, mida kohaldatakse vaid juhul, kui need õigusnormid on töösuhte ühendavaks teguriks. Seega, kui töötaja ei ela mõne liikmesriigi territooriumil, kus ta tegutseb, siis tavaliselt kohaldatakse tööandja asukoha või peamise tegevuskoha õigust.

59

Niisuguses olukorras, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, kinnitab seda järeldust ka määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti a esimene lause, mis osutab selle määruse ülesehitusele seoses isikutega, kelle töö on olemuselt liikuv ja toimub niisugustes tingimustes, et töötamist ei saa seostada ühegi konkreetse kohaga, ning mille alusel kohaldatakse nende isikute suhtes tööandja asukoha liikmesriigi õigust.

60

Nimelt, isegi kui see säte sisaldab vastavalt oma pealkirjale reegleid, mida kohaldatakse muudele isikutele kui meremehed, on põhikohtuasjas käsitletav olukord, kus tegemist on töötajaga, kes töötab kolmanda riigi lipu all sõitval laeval väljaspool liidu territooriumi, võrreldav selles sättes otseselt viidatud isikute olukorraga, kuna ei lipuriik ega töö asukoht ei kujuta endast tihedat seost liikmesriigi õigusega.

61

Järelikult kohaldatakse niisuguses olukorras, nagu on töötaja L. Kiki, selle liikmesriigi või liikmesriigiga samastatud riigi õigust, kus on töötaja tööandja asukoht.

62

Igal juhul, võttes arvesse asjaolu, et Euroopa Kohus ei oma teavet Šveitsi õiguses ette nähtud kindlustusskeemi kohta, ja asjaolu, et Madalmaade õiguse kohaselt on selle õiguse eesmärk reguleerida sellise töötaja nagu L. Kiki olukorda põhikohtuasjas käsitletava ajavahemiku jooksul, nähes ette, et niisugune töötaja on kaetud kohustusliku kindlustusskeemiga, siis tuleb märkida, et määruse nr 1408/71 artikli 15 lõike 2 esimene taane sätestab, et kui kahe või enama liikmesriigi, millega Šveitsi Konföderatsioon on samastatud, õigusaktide kohaldamisega kaasneb kindlustuse kattumine ühe vabatahtliku kindlustusskeemi ja kohustusliku kindlustusskeemi alusel, kehtib vastava isiku suhtes üksnes kohustuslik kindlustusskeem.

63

Juhul kui kooskõlas määrusega nr 1408/71 ei näe tööandja asukohajärgse liikmesriigi õigus ette sellise töötaja nagu L. Kiki kindlustamist üheski sotsiaalkindlustussüsteemis, kohaldatakse niisuguse töötaja elukohajärgse liikmesriigi õigust. Nimelt tuleb meeles pidada, et selle määruse II jaotise sätete eesmärk on ühtlasi takistada seda, et määruse kohaldamisalasse kuuluvad isikud jääks sotsiaalkindlustuse vallas kaitseta, kuna puuduvad nende suhtes kohaldatavad õigusnormid (kohtuotsus van Pommeren?Bourgondiën, EU:C:2005:431, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

64

Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb teisele küsimusele vastata, et määruse nr 1408/71 II jaotises sisalduvaid kohaldatava õiguse kindlaksmääramise reegleid tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi või Šveitsi Konföderatsiooni (riigi, mis selle määruse tähenduses on liikmesriigiga

samastatud) kodaniku suhtes, kes töötab kolmanda riigi lipu all sõitval laeval väljaspool liidu territooriumi, sealhulgas liikmesriigi mandrilava kohal, kuid kelle tööandja on Šveitsi Konföderatsioonis asutatud ettevõtja, kohaldatakse tema tööandja asukoha riigi õigust. Siiski kohaldatakse selle kodaniku suhtes tema elukohajärgse liikmesriigi õigust, kui niisugustel asjaoludel, nagu on käsitlusel põhikohtuasjas, on ta selle määruse alusel nimetatud riigi õiguse kohaldamisel kindlustatud vabatahtliku kindlustusskeemiga või ei ole kindlustatud ühegi kindlustusskeemiga.

Kohtukulud

65

Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1.

Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrust (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes (muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97, muudetud nõukogu 8. veebruari 1999. aasta määrusega (EÜ) nr 307/1999) tuleb tõlgendada nii, et töötaja, kes nagu L. Kik on selle liikmesriigi kodanik, kus ta elab ja kus ta maksab tulumaksu, töötab kolmanda riigi lipu all sõitvas torupaigalduslaevas maailma erinevates paikades, eeskätt teatavate liikmesriikide mandrilava kohal ning kes varem töötas oma elukohajärgses liikmesriigis asutatud ettevõttes, siis vahetas tööandjat ja töötab nüüd Šveitsis asutatud ettevõttes, elades ikka samas liikmesriigis ja sõites samal laeval, jääb määruse nr 1408/71 (muudetud ja ajakohastatud määrusega nr 118/97, muudetud määrusega nr 307/1999) isikulisse kohaldamisalasse.

2.

Määruse nr 1408/71 II jaotises (muudetud ja ajakohastatud määrusega nr 118/97, muudetud määrusega nr 307/1999) sisalduvaid kohaldatava õiguse kindlaksmääramise reegleid tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi või Šveitsi Konföderatsiooni (riigi, mis selle määruse tähenduses on liikmesriigiga samastatud) kodaniku suhtes, kes töötab kolmanda riigi lipu all sõitval laeval väljaspool liidu territooriumi, sealhulgas liikmesriigi mandrilava kohal, kuid kelle tööandja on Šveitsi Konföderatsioonis asutatud ettevõtja, kohaldatakse tema tööandja asukoha riigi õigust. Siiski kohaldatakse selle kodaniku suhtes tema elukohajärgse liikmesriigi õigust, kui niisugustel asjaoludel, nagu on käsitlusel põhikohtuasjas, on ta selle määruse alusel nimetatud riigi õiguse kohaldamisel kindlustatud vabatahtliku kindlustusskeemiga või ei ole kindlustatud ühegi kindlustusskeemiga.

Allkirjad

(*1) Kohtumenetluse keel: hollandi.